

CANADICÆ
MISSIONIS
RELATIO

*Ab anno 1611 usque ad annum 1613, cum statu
ejusdem Missionis, annis 1703 & 1710,*

Auctore JOSEPHO JUVENCIO, Societatis
Jesu, Sacerdote.

Ex Historiæ Soc. Jesu. Lib. xv. Part. v, impressa

R O M Æ
Ex Typographia Georgii Plachi
M. D. CC. X.

P. Petri Biardi

EULOGIUM AC VITA.

DE PATRE PETRO BIARDO qui tantam in Missione Canadica inchoanda partem gessit hæc scribit Pater Josephus Juvencius in sua Historiâ sub anno 1622.

“Ex omnibus qui hoc anno vivere in provincia Lugdunensi defierunt, luctu maximo elatus est Avenione P. PETRUS BIARDUS Gratianopolitanus. Religionis propagandæ studio navigaverat ad barbaros Canadenses, fueratque inter primos ejus terræ cultores, ut in quinta parte narratum est. Inde pulsus ab hæreticis Anglis, & redire in Galliam coactus, totum se im-

pendit juvandis popularibus suis, quorum ut saluti consuleret, nihil sibi reliqui ad laborem diligentiamque faciebat. Ejus tamen industriam experti maxime sunt Parodienses in præfectura Carolitana, quam civitatem per usitata ordinis ministeria diu coluit. Novissime regionis præfectus Marchio Ragnius, jussus a rege copias in Campaniam ducere contra Ernestum Mansfeldium Galliæ finibus imminentem, Biardum sibi adsciverat comitem expeditionis, & sacrorum ministrum. Per eam occasionem nescias, utrum spectata magis sit apostolici viri charitas, an patientia. Magna erat in castris inopia commeatuum. Diaria militibus præbebantur adeo maligne, ut nonnulli fame perirent. Biardus cibario, & demensum suum, ac siquid præterea pecuniolæ a ditioribus emendicando corrogasset, inter egentissimos militum partiebatur, se ipsum fraudans diurno victu, ut aliis benigne faceret. Avenionem concess-

ferat denique, ut attritas tot laboribus vires paucorum dierum otio reficeret. Verum quasi divinans, instare sibi omnium laborum & vitæ finem, totum illud tempus impendit excolendo piis commentationibus animo inter tirones, seque ad primam tirocinii formam senex emeritus ita composuit, ut nullam omitteret earum exercitationum, quibus ad sui mundique contemptum erudiri solent novitii. His intentum, nihilque jam præter cælestia cogitantem mors oppressit, xv. Cal. Decembris.”

Adhæc non inutile forsan videbitur adjicere quæ ab auctore antiquiore Philippo scilicet Alegambe scripta sunt in Catalogo Scriptorum Societatis Jesu, sub verbo Biard :

“PETRUS BIARDUS natione Gallus, patriâ Gratianopolitanus, operarius magni zeli, atque adeò multarum palmarum, quas

in horridis et inuiis Canadenſium Septentrionalis Americæ populorum fluis primus legit. Extrema ibi omnia paſſus, nihil tamen inhumanum magis, quàm Hæreticos, expertus eſt. Feritatis oblita gens barbara integerrimi hominis innocentiam venerari diſcebat; cùm ecce tibi ſanctitatis inimica, Deumque neſciens Hæriſis, cum Angliſ Canadæ oras irrupit; difficillimæ expeditionis ingens pretium fuit, exoſum inde abducere Jeſuitam. Habitus eſt in vinculis aliquamdiu; & vix tandem in Galliam nudus ab omni remiſſus. Intereà verò dum integrum illi eſſet ad noualia Canadæ redire, damnum ab Hæreticis illatum ſanctè vltus eſt: reliquo vitæ tempore quæſiuit intentiſſimis ſtudiis ad vitam illos, à quibus ad necem adductus fuerat. Docuerat olim Theologiam Lugduni, non ſine laude. Reuerſus è Miſſione Caſtrenſi, cùm Auenionem diuertiffit, & opportunitate temporis uſus ſeceſſiffet in Nouitiatum, in iſtis

penè spiritualium Exercitiorum initiis,
ad paradisi contemplationem, vt credimus,
euocatus est, die xix. Nouembris, Anno
MDCXXIJ.

Præter *Epistolam ad R. P. Præpositum
Generalem è Portu Regali, et Relationem
Expeditionis Anglorum in Canadam*, P. Biardus scripsit *Librum pro auctoritate Pontificis*, contra Martinettum Ministrum.
Gallicè etiam edidit seorsim *Relationem
Novæ Franciæ & itineris Patrum Societatis
Jesu ad illam*. Lugduni apud L. Muguët,
MDCXVI. in 12.

TABVLA RERVVM.

	Pag.
I SOCIETAS Jēsu, in Canadam, <i>seu Novam Franciam induc̃ta</i>	5
II Initium Canadicę Miss̃ionis, & <i>primi fructus</i> - - -	7
III Domicilia Societatis & Miss̃iones <i>in Nova Francia</i> - - -	18
IV Miss̃io Canadensis ab Anglis <i>proturbata</i> - - -	25
V Unus ę Societate interficitur; <i>alii Canada ejiciuntur</i> -	27
VI Miss̃iones Societatis Jēsu in Ame- <i>rica septentrionali, Anno</i> - 1710 - - - - -	37

MISSIONIS
CANADICÆ
RELATIO.

CAPUT I.

SOCIETAS JESU, IN CANADAM, SEU NOVAM
FRANCIAM INDUCTA.

AMERICAM septentrionalem
tres præcipuè nationes ob-
tinent, Hispani, Galli, &
Angli. Mexicum, Floridæ pars & Cal-
iforniæ, sunt Hispanæ ditionis. Littora
orienti soli opposita & ad Austrum
deversa occuparunt variis temporibus
Angli, Sueci, & Hollandi. Quod inter

illos & Mexicanos versus septentriones
& occasum campi jacet, Galli tenent,
ac Novam Franciam, five Canadam,
vulgo vocant. Nihil tetrius imman-
iusve barbaris Canadensibus fingi po-
terat, prius quam induc̃ta religione
mitem̃cerent, ut patebit ex iis quæ Par-
agrapho decimo referentur. Nunc bar-
baries, & fœda scelerum cohors, rationi
ac virtuti locum dedit, videturque

Isai. c. 35. huic oraculo veteri constare fides:

*Lætabitur deserta & invia, & exulta-
bit solitudo, & florebit quasi lilium.*

CAPUT II.

INITIUM CANADICÆ MISSIONIS, & PRIMI
FRUCTUS.

AMERICÆ littora, Franciæ ob-
versa, Galli jam inde ab anno
MDXXIV. identidem lustraverunt: fed
obiter, & quasi prætereuntes. Demum
superiori seculo ineunte, regionem inte-
riorem subiit Samuel Camplenus, qui
Canadensis coloniæ parens merito dici
poteſt. Jamque negotiatio belliffimè
procedebat, cum Henricus IV. de re-
ligione magis, quàm de commercio
ſolicitus, in hanc Orbis novi partem
inferre Chriſtiana ſacra decrevit, anno
MDCVIII. ac Societatis homines ad
hanc Apoſtolicam expeditionem poſ-
tulavit. Certior de conſilio Regis

factus P. Petrus Cotonus, regiæ conscientiæ moderator, jussusque strenuos quamprimum designare sacerdotes, qui solida tanti operis jacerent fundamenta, Societatis Præpositum admonuit. Ex omni, non juvenum modo, sed etiam senum, numero, laboriosam Missionem flagitantium, delecti sunt P. Petrus Biardus, Gratianopolitanus, theologiæ professor in collegio Lugdunensi; & P. Enemundus Massæus, Lugdunensis. Moram consiliis felicibus attulit Regis improvisa mors; & Societatis amicorum studia, qui navem & reliqua itineri necessaria comparabant, debilitavit. Sed invicta rebus adversis Cotoni pietas, Reginæ auctoritatem interposuit, ut difficultates objectas profligaret. Ergo indicitur profectio: Patres Depam advolant, inde vela Novam in

Franciam facturi. Ecce autem repentè inexpectatus obex. Ea navis erat Potrincurtii, nobilis Galli: duobus tamen mercatoribus Calvinianis obnoxia, utpote qui sumptus non leves ad illam armamentis instruendam fecerant. Isti simul atque imponendos in hanc homines Societatis audierunt, negant enimvero se passuros ut è portu solvat. Opponitur imperium Reginæ, mandata ingeminantur. Respondent per se non stare quin sacerdotes alii quilibet admittantur; at sibi cum nostris hominibus nihil esse rei velle. Ubi vidit Cotonus improborum pertinciam frangi non posse, alia rem aggressus est via. Erat matrona non pietate minus quàm genere nobilis, Antonia Guerchevillæa. Hæc negotium Missionis haud secus procurabat, ac suum:

utque non vulgarem apud multos gratiam, virtutis opinione collegerat, magnam subito pecuniæ vim corrogavit, qua mercatoribus hæreticis summa rependeretur, ab iis in adornandam navim contributa. Sic illis rejectis & invitis, Patres admissi fuerunt. At, quia interim extractum tempus fuerat, non ante VII. Kalend. Februarias, cum hyemaret asperum æquor, vela sunt facta. Hinc mensium quatuor cursus fuit, qui vulgo duorum est; ac morbis intus, tempestatibus foris, infestus. Ingressi demum ostia Laurentiani fluvii XI. Kal. Junias, ipso sacro Pentecostes die, vestigia Christianæ religionis aliqua invenere, leviter ab iis quos è Gallia profectos in hanc plagam diximus, impressa. Cum enim illis ignotus gentis sermo, nec certum

constansque in humo barbara domicilium esset, facultas non suppetebat erudiendi quos obiter baptizabant: quique pristinos in mores revoluti, Christianum vix retinebant nomen, illudque popularibus vitiis conspurcabant. Prima Patribus cura fuit ut facellum construerent, perdiscerent linguam vernaculam, excolerent Gallos, qui è veteri Francia in novam navigaverant. Instituta est solennis supplicatio; Christus sanctissimi Sacramenti velo tectus, & quanto fieri potuit maximo apparatu circumvectus, in terræ felicitis tot sanctis postea frequentandæ veluti possessionem auspicato venit. Proxima infantibus sacro lavandis fonte cura est data, quorum nonnulli, post susceptum salutis sacramentum, ad terram viventium possidendam, quasi gentis

totius nomine, demigrarunt. Puellam annos natam novem, oppressam gravi morbo, parentes abjecerant. Cum enim artis medicæ prorsus ignara natio sit, ægrotos facile desperat, neque cibo, aut curatione ulla, juvat. Depositam Patres à parentibus postularunt, ut expiarent lymphæ salutari. Ultro illis permissa est, quippe quæ instar mortui canis haberetur. Abductam in mapale separatum curavere sedulo: edoctam, quantum erat necesse; baptizatam, ac nona post luce mortuam, cœlo intulerunt. Eadem Sociorum caritas lætiorem exitum in juvene fortita est. Ejus pater Membertous, primus omnium, uti narrant, barbarorum, cum è Gallia navigatum illuc fuit, in Christianorum numerum venerat; homo strenuus, & omnium popula-

rium testimonio, ceteris longè præstans animi robore, belli scientia, clientelæ multitudinem, & gloriosi claritudinem cognominis; quippe Magni Imperatoris titulum publico suffragio consecutus. Hunc obtinebat locum Membertous inter Souriquios, qui Acadiam, circa ostia Laurentiani amnis, incolunt. Ejus filium difficili ægritudine confectum P. Biardus invisit. Miratur nihil triste in tugurio; non planctum, non flebiles nœnias: imo epulum, choream, & duos tresve canes alligatos. Quærit quid hæc sibi velint. Respondent juvenem brevi esse moriturum, amicos vocatos: illis epulum parari: funebrem choream postea duendam: canes, quos videbat, interficiendos, placandis mortui Manibus. Exclamavit Pater nequaquam ista

Christianis hominibus convenire, & impias consuetudines graviter increpuit. Senior, adolescentis parens, ignorantiam excusavit; ceterum se ac filium in ipsius esse potestate; doceret, juberet, imperata facturos. Sacerdos vetuit ne canes interficerentur: saltatores importunos amandavit: epuli partem, quæ superstitionis habere nihil videbatur, permisit: in primis autem, ne deponeretur penitus ægroti cura prohibuit; imo suavit ut ad Gallorum domicilia, quamvis longè disjuncta, deportaretur; sperare se, favente Deo, futurum ut convalesceret. Benignè auditus est à Membertoo: delatus æger ad nos fuit, ridentibus, ac bolum tantum tam subito è faucibus ereptum sibi dolentibus veneficis, & circulatoribus, quorum sententiâ con-

clamatus adolescens vivere posse negabatur. Ac sane agebat animam, cùm triduo post ad Gallorum domicilia pervenit, fractus itinere ac morbo. Patrum tamen arte ac studio, & scilicet Dei benignitate, recreatus est; nec ipse tantum in fide catholica confirmatus, sed ejus capeffendæ desiderio complures inflammati.

Incidit aliquanto post in morbum pater adolescentis, & ad nos similiter deferri voluit, ubi nostrum in tugurium, atque adeo in unius è Patribus lectum acceptus, piè vitam clausit; quodque barbaris novum accidit ac molestum, illatus est in commune Christianæ plebi sepulcrum: nam ipsi a sepulcris majorum ægerrime divelluntur. Curatum funus illustri, ut rerum ferebant angustia, pompa. Nec

honore isto qualicumque indigna barbari virtus erat, qui etiam antequàm Christum nossent, non potuerat adduci ut plures una duceret uxores: id naturæ ac rationi magis consentaneum arbitratus. Post susceptam vero Christi Fidem ita vixerat, ut barbaris admirationi esset, Christianis exemplo.

Hæc domi gesta. Egressi deinde quasi pomerio præcones Evangelici magnam regionis partem lustrare. Divina res, ubicumque licuit, facta: impositæ manus ægrotis, conciliati munusculis parentes ac liberi; data Gallis, novas condentibus sedes, opera; necnon classiariis atque vectoribus. Non defuit patientiæ læta seges, ac tanta interdum exstitit annonæ penuria, ut singulis hebdomadis certum unicuique demensum daretur, quod

vix sufficiebat in unum diem, videlicet panis uncia decem, selibra carnis fale macerata, & pisorum, fabarumve aliquantulum. Adhæc, erat sibi quisque faber, farcinator, pistor, coquus, lignator, & aquator. Occurrebant interdum Patribus, in his ærumnis, voces illorum, quibus Moses provinciam explorandæ Chananitidis dederat*,

* Num. c. 13.
14.

*Terra hæc devorat habitatores suos;
ibi vidimus monstra quædam filiorum
Enac, de genere Giganteo, quibus com-
parati, quasi locustæ videbamus. At
simul veniebat in mentem oratio
Josue, & Calebi, plena divinæ fiduciæ:
Terra valde bona est. Si propitius
fuerit Dominus, inducet nos in eam.
Neque timeatis populum terræ hujus,
Dominus nobiscum est.*

CAPUT III.

DOMICILIA SOCIETATIS & MISSIONES IN NOVA FRANCIA.

ET esse cum servis suis, ac militibus Dominum, exitus comprobavit. Nam hoc anno MDCCIII. ineunte, cum hæc scribimus, præter Quebecense collegium, numerantur in hac *terra deserta* prius & *invia* triginta & amplius florentissimæ cultissimæque Missiones nostræ Societatis. Prima in conspectu Quebeci, decimo ab urbe lapide, Lauretana dicitur. Altera in pago Tadussaco fedet: ad ripam fluvii Laurentiani, leucis infra Quebecum LX. versus ortum. Tres aliæ supra Quebecum ipsum, longe procurrunt in Boream, circa lacum S. Joannis: una in

eo loco, qui à septem infulis nomen habet; altera, in pago Chigoutimino; tertia, fecus amnem Saguenæum. Excoluntur ibi Montagnæi, Papinachii, Mistaffini, & aliæ passim gentes errabundæ. Jam, si versus obeuntis solis partes & fluminis Laurentiani fontem tendas, occurret in ejus ripâ septentrionali pagus Trium fluminum dictus, quia ibi tria quædam flumina confluunt: abest Quebeco septem octove dierum iter. Florebat illic Algonkinorum Miffio longe pulcherrima, sed hanc vinum igne vaporatum & stillatum, à mercatoribus Europæis, facilem inde quæstum male captantibus invectum, vehementer labefactavit induc'ta ebrietate. Pensat hæc damna virtus ac pietas Abnakiforum. Triplex apud illos statio collocata: una

Quebeco non procul, in XLVI. gradu latitudinis, nomine S. Francisci Salesii & patrocinio insignita: aliæ duæ sunt remotiores; loco nomen est Nipiskouit. Trans amnem Laurentianum ad Meridiem funduntur Iroquæorum quinque nationes. Septem sunt apud illos præconum Evangelii domicilia, per centum quinquaginta leucas sparsa. Ex iis sex profligata fuerant bello Gallos inter & Iroquæos conflato circa annum MDCLXXXII. Revocata cum religione pax anno MDCCII. omnia priorem in statum restituit. In iis Iroquæorum Missionibus ea præcipuè floret, quæ à S. Francisco Xaverio nomen habet, ad Montem-Regalem.

Supra Iroquæos, versus occasum & Aquilonem, intra quadagesimum gradum & XLV. cernere est majores duos

lacus angusto freto junctos: alter,isque amplior, Ilinæorum; alter Huronum dicitur. Hos ingens terræ lingua dividit, cujus in apice sedet Missio S. Ignatii, five Missilimakinacana. Supra duos istos lacus tertius est, ambobus major, quem superiorem lacum appellant. Hujus in aditu constituta est Missio S. Mariæ à Saltu. Interjectum inter hunc, & binos inferiores lacus spatium occupant Outaouaki, apud quos plurima stativa Societas habet. Ejusmodi arces religiones (sic enim appellare Missiones licet) unde suos profert milites, & sacra explicat vexilla, tres circa lacum Ilinæorum positæ sunt, prima inter Puteatamifos: Missio Sancti Josephi nuncupatur: altera inter Kikaroufos, Maskoutenos, & Outagamifos; S.

Francisci Xaverii nomen obtinet : tertia inter Oumiamifos, Angeli Custodis. Infra memoratos lacus, supra ipsam Floridam vastissimos pererrant campos Ilinæi. Ibi amplissima statio, cui nomen ab immaculata Virginis Matris conceptione impositum, tres in Missiones fecatur, & ad fluvium usque Mississipum procurrit. Insidet ejusdem fluminis ripis missio Baiogulana, in trigesimo primo gradu latitudinis: demum ultima protenditur secundum eundem amnem versus Mexicanum finem. Hæc visum est enucleare paulo distinctius, & quasi sub uno statim aspectu ponere, ut intelligatur quò singula referenda sint, quæ postea de Nova Francia narrabuntur.

Restat ignota Europæis adhuc pars Canadæ immensa, ultra Mississipum

fluvium, clementiori subjecta cœlo, frequens incolis, armentis frugibusque læta; vitæ veræ ac salutis expers. Hæc generosos Christi milites vocat. Nec non altera longe isti diffimilis, quæ rigidis circa Hudsonium sinum, à gradu LV. ad LX. aut LXX. subjecta septentrionibus, nivibus ac pruinis demersa, tanto æquius implorat opem, quanto gravioribus incommodis conflictatur. Hic Societas ante annos paucos prima cœpit figere vestigia. Illucescet illa, spero, dies, cum obvallatum periculis ac laboribus iter eadem perumpet. Non sine magno molimine claustra Tartari, oppressas injusta servitute animas retinentis, perfringuntur; neque illa ipsa, tot florens modo coloniis, Missio Canadica statim suam est maturitatem adeptæ. Ægrè per sexdecim

annos tanquam in falebris hæsit, nec suam quandam nata formam est, nisi anno seculi superioris quinto & vigemo, cum se aliquando ex illis angustiis explicuit, P. Petri Cotoni, cui sua debebat primordia, beneficio, ut sexta Pars Historiæ fusius exponet.

Nunc ærumnarum ac periculorum plenos natales referimus laboriosæ Missionis, quæ vix nata, in ipsis cunis per Anglos propemodum extincta est.

CAPUT IV.

MISSIO CANADENSIS AB ANGLIS PROTURBATA.

SOCCIIS illic degentibus venerant auxilio Idibus Maii anni MDC-XIII. Pater Quintinus, & Frater Gilbertus Thetus, regio diplomate instructi, quo facultas ipsis dabatur novi domicilii commodo loco ædificandi. Gallos reperiunt incumbentes in condendam urbem, & periculi, quod instabat, ignaros. Angli paucis ante annis occupaverant Virginiam. Hæc Americæ septentrionalis ad ortum portio maritima, inter Floridam Novamque Franciam sita, tricesimo sexto, septimo, & octavo gradibus substernitur. Eò cum tenderent Angli æstivis

anni MDCXIII. mensibus, & infcii
locorum errarent, ob exortam caliginem,
quæ huic mari densissima solet
per eos menses incubare, paulatim de-
lapfi sunt ad littus, ubi Galli confede-
rant, haud procul portu Sancti Salva-
toris. Postquam cognoverunt Gallicas
naves ibi consistere, arma expediunt,
& in portum invehuntur. Interea
Galli ancipiti opinione suspensi, amicos
an hostes censerent, quos recta in suam
stationem ventus inferebat, eventum
trepidi opperiebantur. Brevi, quinam
essent patuit. Angli facto impetu in
Gallicum navigium, paucis instructum
propugnatoribus, ceteris ad condenda
domicilia digressis, id nullo negotio
expugnant.

CAPUT V.

UNUS È SOCIETATE INTERFICITUR ; ALII
CANADA EJICIUNTUR.

PRIMO in conflictu Gilbertus The-
tus, domesticæ rei adiutor è So-
cietate, confossus lethali plaga, post-
ridie religiosa morte occubuit. Ceteri
Patres qui stabant in littore, in potesta-
tem Argalli, prætoris Angli, venerunt.
Ille, dum Gallicæ navis prædam &
supellectilem recenset, subduxit clam
è Saussæii, navis Gallicæ gubernatoris,
qui huic expeditioni prærat, scrinio
regium diploma, cujus fide tota novæ
colonix ratio nitebatur. Mox ipsum
Saussæium è littore subeuntem adortus,
quærit ex eo quo jure, cujus auctori-
tate, novas tam prope Virginiam sedes

moliatur. Laudavit Sauffæius regium diploma, quod se in capsis rite conscriptum habere dixit. Ad eas ubi ventum est, vidit integras, & obferatas, suisque omnia digesta locis agnovit, diploma nullum apparuit. Tum Argallus, vultu & voce ad severitatem compositis, fugitivos & prædones conclamat, ac necem commeruisse pronunciat, simulque navim suis diripiendam tradit. Illum interea Patres obsecrant ut victis benignè consulat, quibus objici nihil noxæ possit aliud, quàm quod in pacato solo fuerint nimium securi: auctoritatem Regis Galliæ non dubiam ac voluntatem testantur. Prætor probè sibi conscius vera narrari, comiter eos audivit, & omnibus potestatem in Gallium redeundi fecit. Duas in naviculas infelix turba

imponitur, quarum una cursum in Galliam rectà dirigeret; altera cum aliquot Anglis solveret in Virginiam, inde Franciam petitura. Hanc PP. Biardus & Quintinus, illam P. Massæus, & Saussæius conscenderunt. Utriusque fors longè dispar fuit. Quæ Saussæium & P. Massæum vehebat dum oram maritimam legit, annonâ, nautis, armamentis destituta, incidit in geminas naves reditum in Galliam adornantes. Jungit se illis læta, cumque suis vectoribus Maclovium, Britanniae Aremoricæ oppidum, paucis diebus tenuit.

Interim Argallus, classis Anglicæ præfectus, Patres Biardum & Quintinum deducturus in Virginiam, ut constitutum fuerat, paululum iis præivit cum sua navi prætoria. Virginiam obtinebat Anglus ferox, nomini Gal-

lico, ac Societati nostræ perinfectus. Ubi adventare Jesuitas audivit, vociferatur perdendos homines improbiſſimos, busta pietatis ac religionis. Argallus contra nitebatur, seque vivo nihil molestiæ damnive Patribus inferendum affirmabat: hanc enim ipsis dederat fidem; & regium diploma, cujus auctoritate colonia Gallica in Novam Franciam deducebatur, protulit. Hoc diplomate inflammatus homo furiosus, exturbandos è Nova Francia Gallos clamat. In hanc sententiam Angli proceres iverunt. Jubetur Argallus viam remetiri; Gallos, quicumque superessent, ejicere, domicilia evertere, & æquare solo. Rediit: arces in ora Canadensi extructas incendit, omnia delevit, ac naves duas in Regio Portu deprehenſas, invasit.

Dum hæc in Canada geruntur, naves Anglicæ, præeuntem Argallum fecutæ, aliæ procul à Virginia ventorum vi abreptæ; aliæ undis haustæ sunt. Una, cui Turnellus Anglus præerat, & qua Patres Quintinus ac Biardus vehabantur, continentibus sexdecim dierum procellis vexata, in Azores, Lusitanorum ad Africæ littus insulas, celerrimè defertur. Hic vero novum exoritur periculum. Turnellus pœnam metuens, quòd Societatis sacerdotes per summam immanitatem domicilio avulsos spoliatosque secum traheret, indignisque habuisset modis, de illorum nece agitare consilia cœpit. Satius denique illi visum ad eorum clementiam & humanitatem, quam in gravissimis injuriis perspexerat, confugere. Operam tamen dedit, ne intraret port-

um; fed ftante in ancoris navigio, neceffariam annonam immiffâ fcapâ pararet. Contra quàm fperaverat accidit. Secundo enim vento impulfus, portum quamlibet invitus reluctanſque ſubiit. Noſtri de illo, quamvis non ita merito, ne verbum quidem ullum, quo accuſaretur, interpoſuere: læti quod hoſtem ita ſervaffent. Agnovit beneficium gubernator Anglus; ac deinceps ſæpenumero cum ſumma Patrum laude prædicavit. Id vero multo fecit impenſiùs, cùm tempeſtate ad Angliæ urbem Penbrochium projectus, ejus oppidi magiſtratibus movit ſuſpicionem maritimi latronis, quòd & Francica veheretur navi, neque ſcriptam auctoritatem proferret, qua ſuam navigationem tueretur. Aſſeveranti ſe à prætore ſuo Argallo tem-

pestate divulgum, fides non habebatur. In tanto discrimine sacerdotes duos Societatis testes citavit, quos haberet in navi, & quorum incorrupta fides nemini venire posset in dubium. Cum Patres interrogati rem ita se habere confirmassent, periculo liberatus est. Reddidit quam debebat illorum humanitati vicem; utque ipsis non solum esset impune, sed etiam ut à magistratu honor haberetur, curavit. Certior interim factus Regis Christianissimi orator de Patrum navigatione difficili, & in Angliam adventu, egit cum Angliæ Rege de remittendis illis in Galliam. Quo annuente, Ambianum decimo, quàm fuerant capti, mense ad Socios læti sospitesque pervenerunt.

ALBANIAE EXCVDEBAT JOEL MUNSELLIUS
MENSE APRILIS ANNO

CIO. IDCCC. LXXI.

APPENDIX.

Missiones Societatis Iesv

IN AMERICA SEPTENTRIONALI

• ANNO M.DCC.X.

APUD Abnaquæos missiones. *Aux
Abnaquis.*

S. Angeli Custodis missio. *De l'Ange
Gardien.*

Baiogulana miss. *Baiogula.*

Chigutiminiana miss. *Chigoutimini.*

S. Francisci Salesii miss. *De S. François
de Sales.*

S. Francisci Xaverii miss. *De S. François
Xavier.*

Huronica res. *Aux Hurons.*

S. Ignatii miss. *De S. Ignace.*

Immaculatæ Conceptionis mifs. *De l'Immaculée Conception.*

Ad septem Insulas mifs. *Aux Sept Isles.*

S. Iosephi mifs. *De S. Joseph.*

Apud Ilinæos miffiones. *Aux Illinois.*

Apud Iroquæos miffiones. *Aux Iroquois.*

Lauretana miffio. *De Lorette.*

Ad ripas, & ostium fluvii Miffiffipi miffiones. *Aux bords, & à l'embouchure du Miffiffipi.*

Montis-regalis res. *Mon-real.*

Nipifikouitana miffio. *Nipifikovit.*

Apud Outakouacos miffiones. *Aux Outakovacs.*

Saguenæa miffio. *Du Saguenai.*

Saltenfis miffio. *Du Sault de Sainte Marie.*

In filvis miffiones. *Dans les forests.*

Tadouffacenfis mifs. *De Tadouffak.*

Trifluviana mifs. *Aux trois Rivières.*

Numerantur Socii . . . 42

